

MENSENKINDEREN

tijdschrift voor en over jenaplanonderwijs

DE SCHOOL, VANDAAG EN MORGEN

- Shift really happens
- Aandacht
- Wereldoriëntatie

Tijdschrift voor en over
jenaplanonderwijs

Jaargang 26, nummer 124, november 2010
Uitgegeven door de
Nederlandse Jenaplan Vereniging

Redactie: Ad Boes, Marjon Clarijs,
Klaas Dijkhuis en Mariken Goris

Hoofd- en eindredactie: Felix Meijer
Gijsbrecht van Aemstelstraat 292,
1215 CS Hilversum, 035 6280242
06 44236283 mensenkinderen@hetnet.nl

Kopij en reacties voor het januarinum-
mer uiterlijk 1 december aanleveren via
mensenkinderen@hetnet.nl

Layout en opmaak: Amanda van den Oever
Corrector: Dick Schermer
Fotografie omslag: Joop Luimes
Fotografie: Felix Meijer

Cartoons: Frank de Man en Janneke Kaagman

Abonnees, individuele leden, scholen en
besturen of medezeggenschapsraden
ontvangen dit tijdschrift vijf keer per
schooljaar, in september, november,
januari, maart en mei.

Losse abonnementen: € 35,00 per jaar.
Voor zendingen aan één adres geldt: 5 en
meer exemplaren: € 32,00 per abonnement.
Studenten/cursisten voor het jenapladiploma
€ 20,00 per abonnement, mits aangemeld via
een Hogeschool, Jenaplanspecialist, SYNEGO,
Jenatuur of JAS en aan één adres te verzenden.
Mutaties en abonnementen kunnen ingaan
op de eerste dag van de maanden, waarin het
tijdschrift verschijnt.
Schriftelijk op te geven bij het
Jenaplanbureau, Postbus 4089, 7200 BB Zutphen.
0575-571868; info@jenaplan.nl

Advertentietarieven:
Zwart-wit advertentie: hele pagina € 250,00
halve pagina € 175,00; kwartpagina € 95,00
Full-colour advertentie: hele pagina € 500,00
halve pagina € 290,00; kwartpagina € 160,00

Advertenties voor het januarinum-
mer kunnen tot 1 december aangeleverd worden
via njpvjaapmeijer@jenaplan.nl

ISSN 0920-3664

De school, vandaag en morgen 1

Felix Meijer

DE SCHOOL, VANDAAG EN MORGEN

Een thematische kern, waarin stilgestaan wordt bij de huidige en toekomstige ontwikkelingen. Hoe spelen jenaplanscholen in op de eenzijdige druk op rekenen en taal en de technische ontwikkelingen? Hoe willen wij de kinderen daarop voorbereiden? En van welk toekomstbeeld gaan we uit?

DE SCHOOL EN DE TOEKOMST 2

Ludo Heylen

Een weergave van de lezing die tijdens de NJPV-conferentie in 2009 werd gehouden over de school die kinderen voorbereid op een toekomst die niemand kent. Heeft deze school nog toekomst?

AANDACHTIG LEREN, AANDACHT LEREN 10

Kees Both

In dit artikel wijst de auteur op de gevaren van deze tijd: alles moet snel en tegelijkertijd. Willen jenaplanscholen daarbij aansluiten of willen zij hun aandacht ergens anders op richten?

OVER OPBRENGSTEN 14

Ad Boes

Een verslag van een conferentie over Opbrengstgericht werken met als thema: 'Hoe gaan jenaplanscholen om met de druk om hogere opbrengsten te leveren voor met name rekenen en taal.'

DE REGENBOOG WERELDKIST 16

Astrid Timmermans

Een werkmiddel waarmee het mogelijk wordt om kinderen tijdens een project met hun eigen leervragen aan de slag te laten gaan.

VERBINDENDE COMMUNICATIE 19

Lex Hagen

Een artikel over het bevorderen van welbevinden van kinderen en van hun relatie met zichzelf en de ander door tijdens het communiceren aan te sluiten bij de behoeften van kinderen.

DE LERAAR IS VAN NATURE EEN ONDERZOEK 21

Klaas Dijkhuis

Een verslag van een lezing over het belang van een onderzoekende houding bij groepsleiders.

VANUIT DE OPLEIDING

CARE FOR EACH OTHER 24

Studenten Hogeschool Arnhem/Nijmegen

Een verslag van een stagebezoek aan een Infantschool in Engeland.

DE GELUKKIGE KLAS 28

Mariëlle de Bruijn

Een verhaal over de grondleggers van het vernieuwingsonderwijs in Nederland.

SCHOOLKEUZE: EEN LASTIG KLUSJE 31

Henk van der Weijden

Op grond van welke argumenten kiezen ouders al dan niet voor een jenaplanschool voor hun vierjarige kind. Kunnen jenaplanscholen daarop inspelen?

RUBRIEKEN

JE-NA AAN 'T HART 23

Een rubriek van en voor de lezer.

INSPIRATIE VANUIT DE BRON DE BETEKENIS VAN DE SCHOOL WOONKAMER 33

Ad Boes

Aandacht voor de 'Führungslehre' van Peter Petersen.

...EN 'STAMGROEP SERING' OP DE ACHTERZIJDE

BLIJ, BOOS, BANG EN VERDRIETIG
Laurien Zwartz

INSPIRATIE AD BOES VANUIT DE BRON

De betekenis van de schoolwoonkamer

De schoolwoonkamer moet niet alleen maar een aantal kinderen, onder inachtneming van een aantal hygiënische voorschriften, kunnen bergen. Die heeft een diepere betekenis: de daar aanwezige kinderen helpen om te komen tot het juiste innerlijke evenwicht, tot rust en concentratie.¹

Ooit kreeg ik een inspecteur op bezoek, hij was gewapend met een centimeter. Terwijl ik voornemens was om onderwijskwaliteit te demonstreren, ging de man kruipend op de vloer tot langs de wanden. Daarna maakte hij een berekening. Gerit Hartemink, de schoolleider, vertelde me later dat het lokaal helaas net niet klein genoeg was om een groep te kunnen splitsen. Zo ging dat: welke hoeveelheid kinderen gaat er in lokaal van een bepaalde maat? Zo kun je tegen een schoollokaal aankijken.

Petersen tilde het onderwerp, de ruimte van kinderen op school, op een aanzienlijk hoger niveau. De betekenis van de kwaliteit van de ruimte van een stamgroep kan moeilijk worden overschat. Daar wordt geleefd gedurende achtereenvolgens twee of drie jaren. Daar zijn zo mogelijk min of meer vaste én wisselende plaatsen. Bij elkaar zijn het er meer dan er kinderen zijn.

Het karakter van een woonkamer ontleent het lokaal echter zeer in het bijzonder aan de zingende vogels, de tikkende klok, de bloementooi, de wandversiering die de kinderen zelf gemaakt hebben. Kinderen krijgen innerlijk vooral een sterke band met het lokaal door alles wat ze daar van zichzelf, uit eigen bezit, aan voor hen waardevolle kleine en grote schatten mogen neerzetten, ook al is het maar tijdelijk. (Het kleine Jenaplan, bladzijde 38)

Een groot deel van de verantwoordelijkheid van de stamgroep-leider heeft op de schoolwoonkamer betrekking. Dat betekent vooral delegeren. Zijn of haar zorg moet die van de groep én van ieder kind afzonderlijk worden. Het goede voorbeeld speelt een belangrijke rol. Volwassenen zijn gevoelig voor de ruimte waarin ze verkeren, bij kinderen is dat niet anders, al zijn ze zich dat niet altijd bewust.

Ik maakte ooit een video-opname waar ik kinderen liet vertellen over hun schoolwoonkamer. Ze bleken alles te weten en te vinden, ze gaven aan hoe ze met de ruimte omgingen en hoe ze zich daarvoor medeverantwoordelijk voelden

Vragen ter discussie

1. Hoe wordt de dagelijkse zorg voor de schoolwoonkamer vorm gegeven? (anders dan: 'Wie heeft vandaag het corvee?')

2. Vanwege het belang van zorg voor de leefruimte verdient het aanbeveling om elke dag vijf minuten of zo nodig meer uit te trekken voor gezamenlijk opruimen: is dat haalbaar en te verdedigen als een onderwijsactiviteit?
3. Is de akoestiek van je schoolwoonkamer optimaal? (Er kan onderzoek naar worden gedaan.)
4. Ervaren de kinderen van je stamgroep de ruimte als hun ruimte; waaruit blijkt dat?
5. Wat doe je om te voorkomen dat aandacht voor de groepsruimte verflauwt?
6. Voor parttimers: welke regels met betrekking tot de ruimte hanteer je beiden op dezelfde wijze?
7. Lukt het je om in de groepsruimte veel meer zitplaatsen te creëren dan er kinderen zijn?

Suggesties

1. Begin elke teamvergadering beurtelings met een bezoekje aan een schoolwoonkamer. Bespreek, nadat enige informatie is gegeven, met elkaar wat opvalt.
2. Besteed bij huisbezoek ook aandacht aan de kwaliteit van de ruimten waar een kind zich thuis bevindt: dat spreekt niet zelden boekdelen, zowel in gunstige als ongunstige zin.

Ad Boes is adviseur van de Nederlandse Jenaplan Vereniging en redacteur van Mensenkinderen.

1. De bewerking van een fragment uit 'Van didaktiek naar onderwijspedagogiek', bladzijde 73, Groningen 1982, vertaling van Peter Petersen 'Führungslehre des Unterrichts', 1937.

Stamgroep Sering

Blij, boos, bang en verdrietig

Vanaf de eerste dag dat de kinderen na de zomervakantie weer naar school komen is stamgroep Sering een groep in wording. De groep is niet helemaal nieuw natuurlijk: de vierdejaars zitten nu in groep 5; de derdejaars in groep 4 en er zijn tien nieuwe kinderen in groep 3. Vanaf het begin varen we dan ook voor een groot deel op de verworvenheden uit de voorafgaande jaren. Er wordt op een vanzelfsprekende manier hulp geboden, samengewerkt en verantwoordelijkheid genomen, zowel in de kring, als in de tafelgroepen.

We openen het jaar schoolbreed met een Afrika project. We leren samen djembé spelen en dansen op Afrikaanse wijze. We verzamelen takjes in het bos. Met klei, takken en stro bouwen we Afrikaanse hutten. Alle hutten bij elkaar worden ons dorp.

Deze hutten zijn blijven staan, nu we zijn begonnen met het nieuwe thema 'wonen'. Hoe wonen we zelf? Hoe kun je nog meer wonen? De wolkenkrabbers spreken het meest tot de verbeelding. Die bouwen we dan ook. Zoveel mogelijk dozen op elkaar. Ook dat lukt het beste samen.

Bij een taalopdracht gaan we op zoek naar woorden waar we in zouden willen wonen. Een huis van woorden, een dak van taal zijn woorden uit een gedicht van Tim Gladdines en vormen de aanleiding van deze opdracht. Er worden mooie huizen van woorden gebouwd. Job wil in 'kattenkwaad' wonen, Jelle in 'friet, frikadel en geld', Sanne alleen maar in kamers 'lief en een dak van panda en hamster' en Thomas, die een dag later met de opdracht begint omdat zijn hondje is doodgegaan, bouwt zijn huis van heel veel keer Tommy, de naam van zijn hond. Zo werkt hij zijn verdriet en leren wij elkaar beter kennen. Er wordt in veel opzichten dus letterlijk gebouwd aan onze groep in wording.

De spontane activiteiten doen er nog een scheepje bovenop. In de loop van deze weken zien we een aflevering van Huisje Boompje Beestje. De aflevering 'Ik voel' gaat over de gevoelens blij, boos, bang en verdrietig. Dit maakt direct een hoop los bij de kinderen. We maken vier groepen. Iedere groep krijgt een groot vel papier met daarop een gezicht met een uitdrukking van één van de vier gevoelens. Het groepje 'blij' praat over waar ze blij van worden, het groepje 'boos' over waar ze boos van worden enz. Onder leiding van een vijfde jaars doen ze dat allemaal graag in kleine groepjes. De reacties worden opgeschreven om ze later met de hele groep te kunnen delen. De vellen komen vol. Blij worden we van 1000 jaar oud worden, van een snoepje, als iemand een grap vertelt, van naar het bos gaan of op vakantie... Boos worden we als we naar onze kamer moeten, de schuld krijgen van iets wat we niet gedaan hebben, als iemand lacht om je bril of als je iets niet mag... Bang worden we in het donker, van enge films en dromen, van een monster of een leeuw... En verdrietig zijn we als je hond dood gaat, maar ook als je niet mee mag doen of als je gevallen bent en je je pijn hebt gedaan. En op het moment dat we deze gevoelens benoemen, met elkaar delen en herkennen, voelen we ons een echte groep: stamgroep Sering.

Tijdens de viering leest Nils naar aanleiding van deze kring het gedicht 'Bang' van Theo Olthuis voor met als laatste regels: 'Ben jij wel eens bang? Ik wel, zo vaak. Niks bijzonders.'

En daar word ik dan weer blij van.

Bang

Ben jij wel eens bang?

Ik wel, o ja.

*'s Nachts als ik moet plassen,
in mijn eentje op de gang.*

Of als mijn vader schreeuwt.

Of opeens een knal.

*Of als ik een duw krijg
en val.*

*Of in de nacht
een gek gezicht.*

*Of als het onweert,
ineens dat licht!*

*Of als mijn moeder stiekem huilt
en ik zie het toch.*

*Of als ik van de weg
mijn bal pak*

en een auto me dan bijna ...

Ben jij wel eens bang?

Ik wel, zo vaak.

Niks bijzonders

(Theo Olthuis)

Laurien Zwarts is stamgroepleider op jenaplanschool Donatushof te Bommel